



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 556/2012-39

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 21. februára 2013 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa a zo sudcov Juraja Horvátha a Sergeja Kohuta prerokoval prijatú sťažnosť MUDr. J. H., K., zastúpenej advokátom JUDr. J. T., P., pre namietané porušenie čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd v konaní vedenom Okresným súdom Košice II pod sp. zn. 45 C 94/2009 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 45 C 94/2009 **p o r u š i l** základné právo MUDr. J. H. na súdnu ochranu, na prerokovanie veci v jej prítomnosti, ako aj na to, aby sa mohla vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom, podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd.

2. Rozsudok Okresného súdu Košice II č. k. 45 C 94/2009-269 z 24. apríla 2012 **z r u š u j e** a vec **v r a c i a** na ďalšie konanie.

3. MUDr. J. H. p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 269,58 € (slovom dvestošesťdesiatdeväť eur a päťdesiatosem centov), ktorú j e Okresný súd Košice II p o v i n n ý vyplatiť na účet advokáta JUDr. J. T., P., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Sťažnosti MUDr. J. H. vo zvyšnej časti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. II. ÚS 556/2012-16 z 22. novembra 2012 bola prijatá na ďalšie konanie sťažnosť MUDr. J. H. (ďalej len „sťažovateľka“) pre namietané porušenie čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) v konaní vedenom Okresným súdom Košice II (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 45 C 94/2009.

Podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prerokoval ústavný súd túto vec na neverejnom zasadnutí, keďže sťažovateľka podaním zo 4. januára 2013 a tiež okresný súd vo vyjadrení z 11. decembra 2012 vyslovili súhlas, aby sa upustilo od ústneho pojednávania. Ústavný súd vychádzal pritom z listinných dôkazov a vyjadrení nachádzajúcich sa v jeho spise.

Zo sťažnosti a z doplňujúceho podania z 11. septembra 2012 doručeného ústavnému súdu osobne do podateľne 12. septembra 2012 vyplýva, že rozsudkom okresného súdu č. k. 45 C 94/2009-269 z 24. apríla 2012 v súdnom spore vedenom žalobcami T. I. a B. I. (ďalej len „žalobcovia“) proti spoločnosti P., s. r. o. (ďalej len „žalovaná 1“), a sťažovateľke ako žalovanej 2 bola určená neplatnosť zmluvy o prevode nehnuteľností uzatvorená 21. januára

1999 medzi žalobcami ako predávajúcimi a žalovanou 1 ako kupujúcou. Súčasne bolo určené, že žalobcovia sú bezpodielovými spoluvlastníkmi sporných nehnuteľností bližšie označených vo výroku rozsudku. V čase rozhodovania okresného súdu bola sťažovateľka zapísaná na liste vlastníctva ako vlastníčka sporných nehnuteľností, keďže ich nadobudla kúpou od manželov F. v roku 2002, a to potom, ako ich títo nadobudli od žalovanej 1. Okresný súd konal v neprítomnosti sťažovateľky, ktorej ustanovil opatrovníka.

Postupom a rozsudkom okresného súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľky. V roku 2008 odišla spolu s rodinou pracovať do Švédska. Predtým splnomocnila otca na všetky právne úkony a oznámila aj adresu na príslušnom miestnom úrade z dôvodu odhlásenia sa z povinnosti platiť poplatky za odpad. V žalobe bola nesprávne označená rodným menom, teda ako MUDr. H., K. Na takto označenú adresu jej okresný súd doručoval žalobu a ostatné písomnosti, ktoré boli vrátené s poznámkou „*adresát neznámy*“. Bol jej ustanovený opatrovník v osobe zamestnanca súdu, hoci na tento postup neboli splnené podmienky. K ustanoveniu opatrovníka došlo potom, ako jej okresný súd nemohol doručiť žalobu. Okresný súd preto požiadal v rámci zisťovania pobytu sťažovateľky o súčinnosť Policajný zbor, ktorý neprofesionálne a nekompetentne hľadal MUDr. J. H. na adrese S. 5, K., aj keď v centrálnom registri mala uvedenú novú adresu na O. 15, K.

Keď ju policajti nenašli ani tam, bezdôvodne nehľadali ďalšie osoby (rodičov sťažovateľky), od ktorých sa mohli o nej dozvedieť všetky údaje. Vzhľadom na ustanovenie § 29 Občianskeho súdneho poriadku za opatrovníka súd ustanoví osobu pôsobiacu v rodinnom, pracovnom, kultúrnom, prípadne v inom prostredí, ktoré je účastníkovi blízke. Súd môže za opatrovníka ustanoviť aj obec. Súd nemôže ustanoviť za opatrovníka zamestnanca súdu, ktorý prejednáva vec, a to s výnimkou vecí, v ktorých hodnota pohľadávky bez príslušenstva v čase začatia konania neprevyšuje 500 €. Postupom, akým bol ustanovený opatrovník, došlo k odňatiu práva sťažovateľky konať pred súdom. Okresný súd sa uspokojil so správou obvodného oddelenia Policajného zboru o neznámom pobyte sťažovateľky, pričom ďalej nezisťoval pravdivosť tohto tvrdenia. Len z tejto informácie predčasne vyvodil záver o tom, že pobyt sťažovateľky je neznámy. Pritom pri dôslednejšom preverovaní by sa bolo zistilo, že rodičia sťažovateľky bývajú a žijú v K. Namiesto toho

okresný súd ustanovil opatrovníka zo zamestnancov okresného súdu, ktorý pôsobil zjavne ako nástroj na doručovanie písomností s cieľom urýchliť súdne konanie. Vyplýva to zo skutočnosti, že doručený rozsudok, ktorý bol v neprospech sťažovateľky, nenapadol opravným prostriedkom, a tak umožnil, aby rozsudok nadobudol právoplatnosť. Týmto výslovne formálnym postupom nemohol byť dosiahnutý zákonom sledovaný cieľ (zabezpečenie potrebnej ochrany práv sťažovateľky).

Sťažovateľka navrhuje vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených článkov ústavy a listiny v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 45 C 94/2009 s tým, aby bol rozsudok z 24. apríla 2012 zrušený a vec bola vrátená na ďalšie konanie. Domáha sa tiež primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 5 203 € a náhrady trov konania vo výške 269,60 €.

Z vyjadrenia predsedu okresného súdu sp. zn. 1 SprV/717/2012 z 11. decembra 2012 doručeného ústavnému súdu 17. decembra 2012 vyplýva, že sťažnosť považuje za nedôvodnú.

Potom, ako bola zásielka určená sťažovateľke vrátená 7. januára 2010 s poznámkou, že adresát je neznámy, zisťovala sa jej adresa prostredníctvom Registra obyvateľov Slovenskej republiky (ďalej len „register“) a mestskej evidencie obyvateľstva v K. Zo správ Okresného riaditeľstva Policajného zboru K. a registra vyplynulo súčasné priezvisko sťažovateľky a jej aktuálna adresa v K. na O. 15. Napriek tomu bola zásielka vrátená aj z tejto novozistenej adresy s tým, že nebola prevzatá v odbernej lehote. Neúspešný bol aj pokus doručiť zásielku sťažovateľke prostredníctvom polície, ktorá zistila, že sťažovateľku na O. 15 nepoznajú, jej iný pobyt nezistila. Až po tejto informácii bola uznesením z 24. januára 2011 sťažovateľke ustanovená opatrovníčka. Aj napriek ustanoveniu opatrovníčky bolo požiadané S. O. o ďalšie informácie. Vyplynulo z nich, že byt je v osobnom vlastníctve sťažovateľky, je neobývaný a platby prichádzajú z účtu s podpisom sťažovateľky. Na ďalší dopyt S. p. oznámila, že sťažovateľka nie je u nej evidovaná. Až po uvedených zisteniach bol určený termín pojednávania, na ktoré bola predvolaná opatrovníčka. Vzhľadom na všetky skutočnosti je zrejmé, že nie je pravdivé tvrdenie o nesplnení zákonných predpokladov na ustanovenie opatrovníka. Je preukázané, že

opatrovník bol ustanovený po riadnom prešetrovaní pobytu sťažovateľky. Potom, ako sťažovateľka nahliadla do súdneho spisu, uznesením z 26. novembra 2012 bolo zrušené skoršie uznesenie z 24. januára 2011 o ustanovení opatrovníka.

Z repliky právneho zástupcu sťažovateľky zo 4. januára 2013 doručenej ústavnému súdu 8. januára 2013, ako aj z jej doplnenia z 8. januára 2013 doručeného ústavnému súdu 10. januára 2013 vyplýva, že sťažovateľka trvá na námietke nedostatočného prešetrovania skutočností pred ustanovením opatrovníka.

Ústavný súd doručil sťažnosť spolu s jej doplnením, ako aj uznesenie č. k. II. ÚS 556/2012-16 z 22. novembra 2012 aj žalobcom s tým, aby sa aj oni mohli vyjadriť vo veci samej, keďže rozhodnutím ústavného súdu môžu byť dotknutí vo svojich právach. Žalobcovia však túto možnosť nevyužili.

II.

Z rozsudku okresného súdu č. k. 45 C 94/2009-269 z 24. apríla 2012, ktorý sa stal podľa doložky právoplatnosti právoplatným 9. júna 2012, vyplýva určenie, že zmluva o prevode nehnuteľnosti uzatvorená 21. januára 1999 medzi žalobcami ako predávajúcimi a žalovanou 1 ako kupujúcou je neplatná. Ďalej bolo určené, že žalobcovia sú bezpodielovými spoluvlastníkmi spornej nehnuteľnosti. Sťažovateľka bola v konaní ako žalovaná 2 zastúpená opatrovníčkou I. R., zamestnankyňou okresného súdu, keďže sa okresnému súdu nepodarilo zistiť jej súčasný pobyt. Opatrovníčka navrhla, aby okresný súd vychádzal pri svojom rozhodnutí z vykonaného dokazovania. Meritórny záver okresného súdu o neplatnosti zmluvy vychádza zo zistenia, že žalobcovia zmluvu v skutočnosti nepodpísali. Z tohto dôvodu žalovaná 1 vlastnícke právo nenadobudla a nemohla ho ani ďalej platne previesť. Rozsudok bol doručený A. k. Č. 12. októbra 2012.

Z prípisu sťažovateľky z 2. októbra 2012 doručeného okresnému súdu 3. októbra 2012 vyplýva, že žiada o doručenie rozsudku sp. zn. 45 C 94/2009 z 24. apríla 2012 z dôvodu, že pri návšteve v K. sa dozvedela, že rozsudok bol vydaný, ale jej nebol

doručený. Rozsudok žiadala doručiť jednak na adresu L. 1, K., na meno J. H., ktorý má jej splnomocnenie na preberanie pošty, ale tiež aj advokátovi JUDr. I. V., K.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov a v jeho prítomnosti, a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Podľa čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v určených prípadoch na inom orgáne.

Podľa čl. 38 ods. 2 prvej vety listiny každý má právo, aby jeho vec bola prerokovaná verejne, bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Podľa § 29 ods. 6 Občianskeho súdneho poriadku za opatrovníka súd ustanoví osobu pôsobiacu v rodinnom, pracovnom, kultúrnom, prípadne v inom prostredí, ktoré je účastníkovi blízke. Súd môže za opatrovníka ustanoviť aj obec. Súd nemôže ustanoviť za opatrovníka zamestnanca súdu, ktorý prejednáva vec; to neplatí vo veciach, v ktorých hodnota pohľadávky bez príslušenstva v čase začatia konania neprevyšuje 1 000 eur (ďalej len „drobné spory“).

Podľa názoru sťažovateľky došlo k ustanoveniu opatrovníka bez toho, aby boli využité všetky možnosti na zistenie jej pobytu. Okrem toho bol opatrovník ustanovený v rozpore s ustanovením § 29 ods. 6 Občianskeho súdneho poriadku.

Okresný súd je presvedčený, že rozhodnutie ustanoviť opatrovníka bolo dôvodné, keďže ani starostlivým a mnohorakým prešetrovaním sa nepodarilo zistiť miesto pobytu sťažovateľky. K námietke porušenia ustanovenia § 29 ods. 6 Občianskeho súdneho poriadku okresný súd nezaujal stanovisko.

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie veci

všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

Ak súd alebo iný orgán koná vo veci uplatnenia práva osoby určenej v čl. 46 ods. 1 ústavy inak ako v rozsahu a spôsobom predpísaným zákonom, porušuje ústavou zaručené právo na súdnu alebo inú právnu ochranu (I. ÚS 26/94).

Z pohľadu ústavného súdu treba predovšetkým konštatovať, že logický postup pri rozhodovaní o ustanovení opatrovníka podľa § 29 Občianskeho súdneho poriadku je, že sa najprv preskúma danosť niektorej zo skutkových podstát uvedených v odsekoch 1, 2 a 3 a až potom možno prikročiť k výberu osoby, ktorá by sa mala stať opatrovníkom v zmysle § 29 ods. 6 Občianskeho súdneho poriadku.

Otázka naplnenia skutkovej podstaty § 29 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorej možno ustanoviť opatrovníka *inter alia* aj účastníkovi, ktorého pobyt nie je známy, je medzi účastníkmi konania sporná. Naproti tomu tvrdeniu sťažovateľky, podľa ktorého ustanovená opatrovníčka v osobe zamestnankyne okresného súdu nezodpovedala kritériám vyplývajúcim z § 29 ods. 6 Občianskeho súdneho poriadku, okresný súd síce neprisvedčil, ale mu ani neopponoval.

Keďže je zrejmé, že vzhľadom na tretiu vetu ustanovenia § 29 ods. 6 Občianskeho súdneho poriadku v danom prípade nebolo možné ustanoviť za opatrovníka zamestnanca súdu, ktorý vec prerokúval, nejaví sa ako potrebné zaoberať sa analýzou otázky, či vôbec boli splnené podmienky na ustanovenie opatrovníka sťažovateľke. Keďže nešlo o „drobný spor“, je celkom nepochybné, že opatrovník musel byť ustanovený z takého okruhu osôb, ktorý vyplýva z prvej a druhej vety citovaného ustanovenia, čo sa však nestalo, a to ani napriek výslovnému zákazu podľa tretej vety.

Taký postup všeobecného súdu, ktorým tento vyberie osobu opatrovníka v rozpore s ustanovením § 29 ods. 6 Občianskeho súdneho poriadku, treba považovať za arbitrárny. Dochádza tým k závažnému zásahu do samej podstaty základného práva na súdnu ochranu, na prerokovanie veci v prítomnosti dotknutého účastníka konania, ako aj na to, aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Možno preto konštatovať, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu, na prerokovanie veci v jej prítomnosti, ako aj na to, aby sa mohla vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 2 listiny (bod 1 výroku nálezu).

Podľa § 56 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

V zmysle citovaných ustanovení ústavný súd zrušil rozsudok okresného súdu č. k. 45 C 94/2009-269 z 24. apríla 2012 a vec vrátil na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu).

V ďalšom konaní bude okresný súd viazaný právnym názorom ústavného súdu. Bude teda zrejme musieť vo veci znova konať, a to už priamo so sťažovateľkou, ktorej miesto pobytu sa stalo medzičasom už známym.

Hoci sťažovateľka požadovala priznať náhradu trov právneho zastúpenia advokátom vo výške 269,60 €, ústavný súd jej priznal sumu 269,58 €, a to za dva úkony právnych služieb v roku 2012 (prevzatie a príprava zastupovania a sťažnosť) po 127,16 €, ako aj dva režijné paušály po 7,63 € (bod 3 výroku nálezu).

Nebolo možné vyhovieť požiadavke sťažovateľky na priznanie primeraného finančného zadost'učinenia vo výške 5 203 €, keďže vyslovením porušenia označených práv, zrušením rozsudku okresného súdu a vrátením veci na ďalšie konanie bola sťažovateľke poskytnutá plnohodnotná satisfakcia, čo vylučuje peňažnú náhradu (bod 4 výroku nález).

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to vyplýva z výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. februára 2013